

ЗАХОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО СПОЖИВАННЯ СВИНИНИ В УКРАЇНІ

С. Ю. СОКОЛЮК, доктор економічних наук

О. В. ЖАРУН, кандидат економічних наук

М. А. КОРОТЄЄВ, кандидат економічних наук

О. С. ТУПЧІЙ, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

К. Ю. СОКОЛЮК, кандидат економічних наук

Одеська національна академія харчових технологій

У статті проаналізовано сучасний стан споживання м'яса та м'ясопродуктів в Україні, визначено основні зміни у попиті і пропозиції м'яса. Досліджено обсяги виробництва і споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу населення в Україні, виявлено наявність і щільність зв'язку між попитом і пропозицією м'яса загалом та за видами. Запропоновано чотири базові тези, які можна озвучувати в контексті розгляду можливих заходів щодо стимулювання внутрішнього споживання м'яса в Україні.

Ключові слова: споживання м'яса, виробництво м'яса та м'ясопродуктів, ринок м'яса, продовольча безпека, стимулювання внутрішнього споживання м'яса

Постановка проблеми. Рівень споживання м'яса в Україні, традиційно, є значно вищим порівняно з середнім рівнем споживання в світі. Необхідно зауважити, що культура та раціони харчування значно різняться від країни до країни світу. Наприклад, в 1,3 мільярдній Індії більша частина населення практикує вкрай обмежене споживання тваринних протеїнів. Водночас, порівняно з країнами ЄС українці споживають м'яса щонайменше на 30–40 % менше. Обсяги виробництва м'яса справляють значний вплив на рівень їх споживання. Відповідно цей фактор потребує особливого вивчення з позиції достатності виробництва аграрно-продовольчої продукції. Споживання м'яса та м'ясних продуктів в Україні зумовлено видовою структурою їх пропозиції. На вибір певного виду м'яса впливають доходи громадян, рівень виробництва продукції та імпорту продукції, вподобання споживачів, смакові якості продукції, релігійні чинники, сезонність виробництва і т.ін.

Проблеми прогресивного функціонування м'ясопродуктового підкомплексу ускладнюються ще й тим, що в Україні досі не сформовані тенденції сталого ринку м'яса. Його складний стан зумовлений спадом виробництва, основними причинами якого є відсутність мотивації у виробників м'ясної продукції, диспропорції цін і доходів від її виробництва та реалізації, низький рівень державної підтримки сільськогосподарського виробника, інфляційні процеси, які відбуваються в державі тощо.

Свинина – єдиний вид м'яса, споживання якого зросло в 2021-му. За попередніми оцінками Мінагрополітики, споживання свинини та м'ясопродуктів з неї у 2021-му на 3,7 % більше ніж роком раніше. Профільне міністерство оцінює щорічне середньодушове споживання свинини та м'ясних виробів з неї у 19,5 кг на особу (в перерахунку на м'ясо). Це на 0,7 кг чи 3,7 % перевищує минулорічний показник. Такий приріст «перекрив» відповідне скорочення споживання яловичини та м'яса птиці, тож м'ясний раціон середньостатистичного українця за попередніми оцінками залишається на рівні 2020-го – 53,8 кг у перерахунку на м'ясо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми продовольчої безпеки нашої держави зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами, пов'язаними із зміною соціально-економічної ситуації, реформами в основних галузях економіки, політичної, щодо розвитку агропродовольчого комплексу. Функціонування ринку м'яса та м'ясопродуктів постійно залишається предметом уваги як державних органів влади, так і науковців. Серед численних досліджень варто виділити праці П. Т. Саблука, Ю. О. Нестерчук, О. М. Варченко, І. В. Свиноуса і О. В. Липкань, А. А. Сахно, В. С. Дієсперова, О. В. Шлапак. Проблеми споживання м'яса та м'ясопродуктів знайшли своє відображення в публікаціях Сегеди С. А., Козак О. А і Музики Б. Б. та інших науковців. Проте залишається ряд невирішених питань щодо норм споживання м'яса та м'ясопродуктів, їх залежність від обсягів виробництва й імпорту продукції, доходів громадян.

Мета дослідження – проаналізувати обсяги споживання м'яса та м'ясопродуктів на одну особу населення в світі та Україні, та розглянути можливі заходи, щодо стимулювання внутрішнього споживання м'яса в Україні.

Методика досліджень. Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові роботи вітчизняних і зарубіжних вчених з дослідження проблем споживання продуктів харчування в цілому і свинини зокрема. У процесі дослідження використано такі методи: узагальнення, теоретичного узагальнення, аналізу, порівняння, абстрагування, формалізації, діалектичного пізнання, монографічний.

Результати дослідження. Питання гарантування продовольчої безпеки особливо актуалізуються в період економічних трансформацій, розбалансованості внутрішнього ринку, політичних потрясінь тощо. Рівень споживання м'яса в Україні пов'язаний зі світовими тенденціями розвитку економіки та сільського господарства. Особливо впливає на споживання м'яса зростання доходів населення. З початку двохтисячних років динаміка споживання м'яса в Україні залишалася стабільно-зростаючої, поступово наближаючись до рівня споживання м'яса в країнах Європейського Союзу (рис. 1). Падіння купівельної спроможності населення призвело до відчутного сповільнення динаміки нарощування споживання. За сім останніх років Україна так і не змогла повернутися до рівня докризового споживання м'яса.

Незважаючи на загальноприйнятий стереотип щодо переважного споживання свинини в Україні, насправді обсяги споживання цього виду м'яса є доволі помірними і співставними з середнім рівнем споживання свинини в світі (рис. 2).

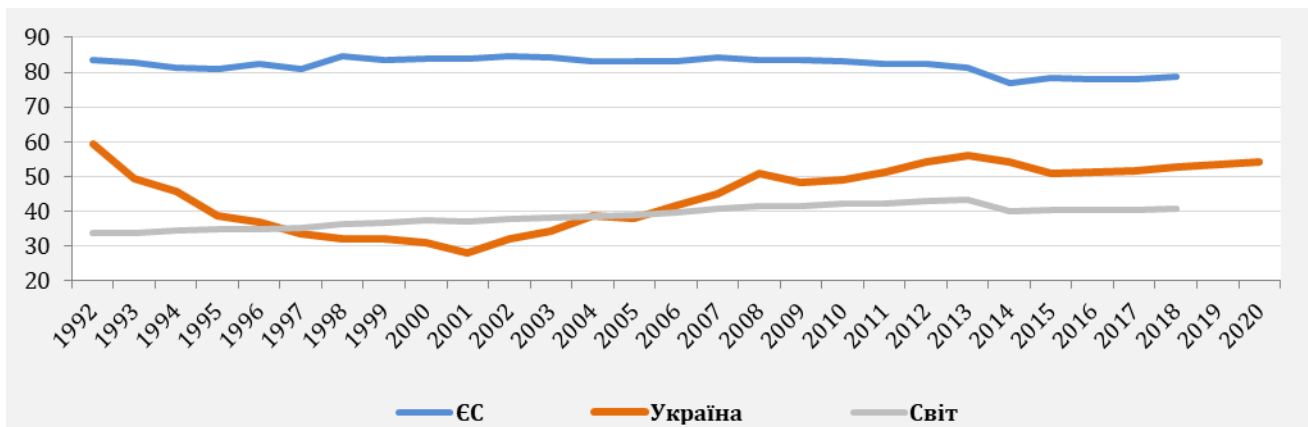

Рис. 1. Динаміка споживання всіх видів м'яса в світі та Україні, кг/1 людину в рік

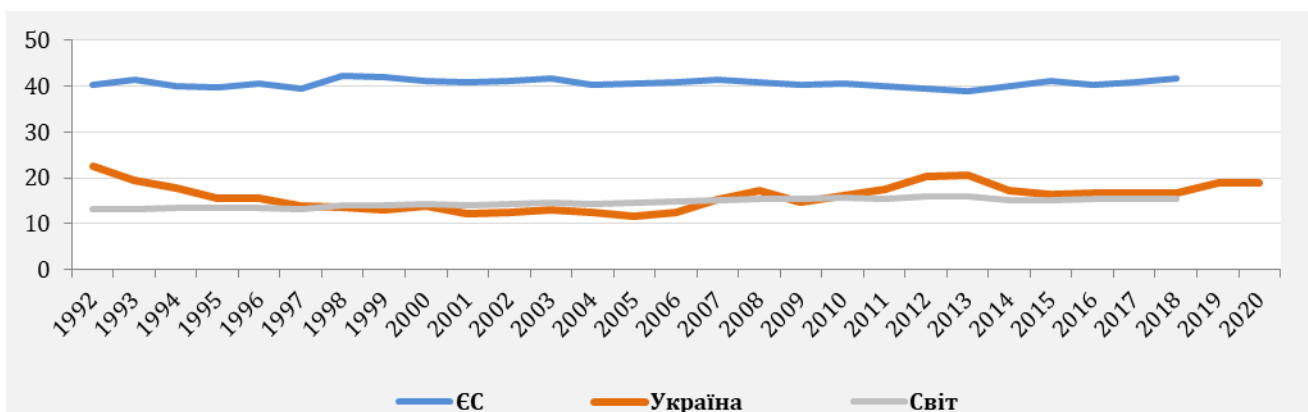

Рис. 2. Динаміка споживання свинини в світі та Україні, кг/1 людину в рік

Водночас порівняно з мешканцями країн ЄС українець споживає свинини в 2,5 рази менше. Слід відзначити, що за рівнем споживання м'яса птиці – основного конкурента свинини на ринку м'яса – ситуація в Україні є значно кращою. Україна входить до переліку країн-лідерів за обсягами споживання м'яса птиці. Починаючи з 2013 року за рівнем споживання м'яса птиці Україна стабільно випереджала ЄС (рис. 3).

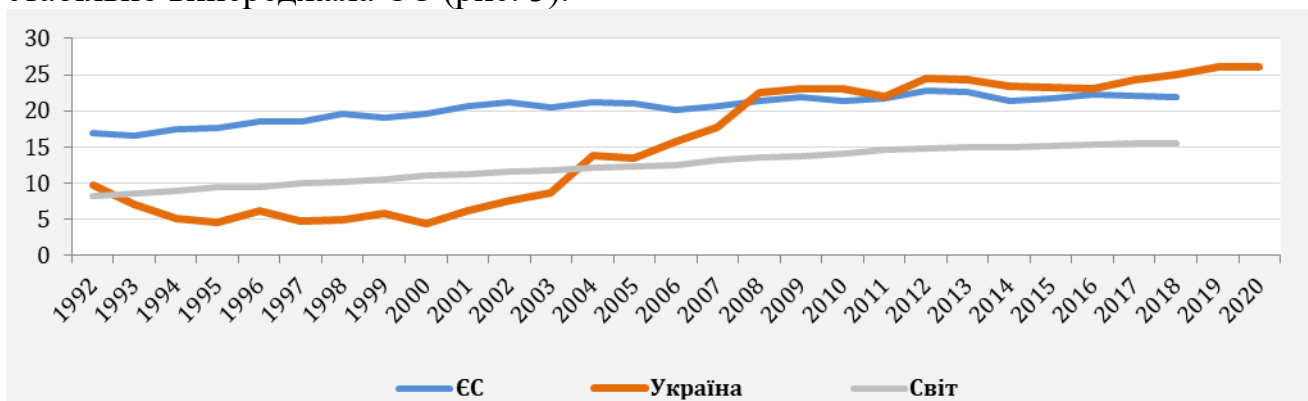

Рис. 3. Динаміка споживання м'яса птиці в світі та Україні, кг/1 людину в рік

Є чотири базові тези, які можна озвучувати в контексті розгляду можливих заходів щодо стимулювання внутрішнього споживання м'яса в Україні:

- Міністерства охорони здоров'я України затвердило Наказ від 03.09.2017 №1073 «Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах та енергії», яким дещо змінило підходи до норми харчування населення України. Відбувся перехід від нормативів споживання за конкретними продуктами до більш збалансованого підходу за потребами населення у білках, жирах, вуглеводах та енергії. Однозначна рекомендація: «Для раціонів всіх категорій населення, особливо дітей, споживати менше харчових продуктів, які містять вуглеводи, а у структурі білкової їжі перевагу віддавати протеїнам тваринного походження»;

- «Рівень споживання м'яса в Україні є нижчим на 30–40 % порівняно з країнами ЄС»;

- «Через низькі темпи відновлення економіки Україна так і не змогла повернутися на докризовий рівень споживання основного протеїнового продукту в раціоні українця – м'яса».

- «Українці фактично половину всіх сукупних витрат спрямовують на купівлю харчових продуктів. М'ясопродукти найбільш коштовний товар у споживчому раціоні. Виникає необхідність в державній допомозі».

В той же час в разі застосування окремих заходів «продуктової» підтримки, відповідні заходи мають бути гнучкими. Так за динамікою споживання та порівняльними характеристиками ринок м'яса птиці не може вважатися кризовим.

Програма стимулювання споживання, повинна буди комплексною та охоплювати не тільки м'ясопродукти, але й молокопродукти, овочі і фрукти, хлібобулочні вироби, тощо. Можлива комбінація певних продуктових товарів.

Питання щодо розробки та впровадження інструменту адресної продовольчої допомоги в контексті підтримки груп населення, що потребують соціального захисту, вже неодноразово підіймалось на державному рівні. Найчастіше, це питання підіймалося в періоди стрімкого зростання цін на продовольчі ресурси.

Були розроблені декілька концептуальних механізмів впровадження відповідного інструментів на рівні Міністерства соціальної політики. Було реалізовано проект «Удосконалення системи соціальної допомоги», що фінансувався за кошт Міжнародного банку реконструкції та розвитку, в якому питання реалізації адресної продовольчої допомоги також підіймалося. Однак до фактичного запровадження даного інструменту на національному рівні не дійшло.

Діюча система соціальної підтримки населення в Україні є надмірною складною і непрозорою. Серед основних проблем чинної системи є:

- Низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою. За наявними оцінками менше 50 % бідних (згідно з критерієм прожиткового мінімуму) одержують будь-яку соціальну підтримку;

- Низька адресність соціальної підтримки. Соціальні трансферти по факту є несправедливим: 20 % потрапляють до бідних, інші надаються небідному населенню;

- Вікно можливостей для шахрайства при оформленні соціальної допомоги все ще залишається відритим. При цьому складність оформлення документів для отримання соціальної допомоги і «ручний» режим відбору отримувача часто відрізає від допомоги людей, які дійсно потребують цієї підтримки.

Основна проблема всієї системи соціальної допомоги до цього часу також не вирішена. Рішення про надання допомоги відбувається без урахування результатів співставлення рівня реальних доходів і власності, наявної в розпорядженні одержувача допомоги, з рівнем витрат. Отримувач перевіряється лише за умови виникнення підозри у соціального інспектора.

Вся система соціальної підтримки в Україні продовжує працювати за принципом запиту «від громадянина до держави».

Традиційні системи адресної продовольчої допомоги є достатньо дорогим інструментом підтримки. Аргументація щодо впровадження таких інструментів може бути нівельована фактором відсутності в Україні прозорої та ефективної системи адміністрування соціальної допомоги. Менше 50% домогосподарств бідних (згідно з критерієм прожиткового мінімуму) одержують будь-яку соціальну підтримку.

Програма компенсації витрат на продовольчі продукти. Федеральна програма допомоги мешканцям США, які не мають доходів або мають низькі доходи. Відповідає за програму Міністерство сільського господарства США. В теперішній час кошти розподіляються за допомогою пластикових карт, що обертаються в спеціальній системі ЕВТ (Electronic Benefit Transfer). Раніше для цього використовувалися паперові талони номіналом 1, 5 і 10 доларів США. Дані талони могли бути використані для придбання будь-яких продуктів в магазинах. Програму було запущено ще в 1939 році. В 1943 році, після стабілізації ситуації в економіці, програму зупинили. З 1963 програму було поновлено на постійній основі.

Домогосподарства можуть використовувати SNAP для покупки харчових продуктів, таких як хліб і крупи, фрукти та овочі, м'ясо, риба і молочні продукти. Пільги за програмою SNAP не можуть бути використані для покупки будь-яких алкогольних або тютюнових виробів або будь-яких непродовольчих товарів, таких як предмети домашнього вжитку, вітаміни і ліки.

Пільги за програмою SNAP надаються щомісяця за допомогою електронних дебетових карт (ЕВТ), які використовуються для покупки продуктів в більш ніж 238 000 авторизованих роздрібних продавців по всій країні.

Станом на 2020 рік продовольчу допомогу отримували 49,9 млн. чоловік з 21 млн. домогосподарств, 69,5 млн домогосподарств з дітьми користуються даною програмою. Середній місячний розмір виплат по програмі на особу – 155 \$. Загальний бюджет програми – 79,2 млрд. \$.

Науковці США довели, що кожен витрачений 1 \$ по програмі SNAP призводить до генерації 1,73 \$ в економічній діяльності. Бюджетне управління Конгресу також класифікувало SNAP, як один з найбільш економічно ефективних механізмів прискорення економічного зростання та створення робочих місць в слабкій економіці.

По факту SNAP є не тільки наймасштабнішою соціальною програмою по забезпеченню продовольчої безпеки у світі, але й найбільшою програмою підтримки аграрного комплексу, зважаючи, що кошти можна витратити лише на продукти внутрішнього виробництва.

Економічний фактор – рівень доходів домогосподарства в Україні є ключовим фактором для забезпечення достатнього та якісного рівня споживання базових продуктів харчування. Фактор фізичної доступності продуктів для України не є визначальним.

Домогосподарства населення з середньодушовими загальними доходами на рівні фактичного прожиткового мінімуму споживають на 13 % менше білків, жирів – на 12 %, вуглеводів – на 5 %, загальна енергетична цінність на 9 % нижча порівняно з середнім домогосподарством.

Чутливість обсягів споживання різних груп товарів від рівня доходів істотно варіюється. Найменш чутливими до рівня доходів є обсяги споживання хліба і хлібопродуктів, яйця, рослинних олій, картоплі, цукру тощо. Водночас на рівень обсягів споживання м'яса, риби, фруктів та овочів вплив фактору доходів домогосподарства є ключовим.

Домогосподарства з доходами на рівні фактичного прожиткового мінімуму споживають на 26 % менше м'яса та м'ясопродуктів, риби – на 20 %, молока – на 20%, фруктів на 31 % нижче порівняно з середнім домогосподарством (табл. 1).

Розшарування домогосподарств населення за рівнем доходів призвело до суттєвих диспропорцій їх споживчих корзин, що створює ризики для подальшого становлення і розвитку здорової нації в цілому. Домогосподарства, що живуть на межі прожиткового мінімуму споживають на 20-30% менше базових продуктів харчування: м'яса, молока, риби, овочів та фруктів. Необхідне залучення наукової бази/обґрунтування/наслідків щодо ризиків дефіциту споживання щоденного раціону українця.

Висновки. Помірне підвищення цін дозволило внутрішньому ринку поглинути більші обсяг як вітчизняної промислової свинини, так і імпортованої сировини. З іншого боку, саме активніша пропозиція цього виду м'яса певною мірою стримала здороження свинини для кінцевого споживача. Водночас, це вкотре підтвердило тезу, що за можливості українці охоче збільшують кількість свинини у раціоні, а прогнози експертів профільного міністерства дають сподівання на відносно сталий попит на цей вид м'яса у 2022-му.

На рівень зміни обсягу споживання м'яса та м'ясопродуктів найбільший вплив виявляють розмір середньомісячної заробітної плати, обсяги виробництва та імпорту продукції.

Табл. 1. Споживання продуктів харчування в домогосподарствах залежно від розміру середньодушових еквівалентних загальних доходів в 2020 році у середньому за місяць у розрахунку на одну особу, кг

	Хліб і хлібні продукти	М'ясо і м'ясопродукти	Риба і рибопродукти	Молоко та сир (в перерахунку на молоко)	Яйця, штук	Олія та інші рослинні жири	Фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кавуни, дині	Овочі, гриби	цукор, використаний на кондитерські виробі),	Картопля
Всі домогосподарства	8,1	4,6	1,5	13,0	20	1,4	5,2	8,8	2,6	6,2
Із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, грн										
до 3000,0	7,8	3,2	1,1	9,4	17	1,3	3,3	6,9	2,2	5,9
4000,1–5000,0	8,1	4,5	1,4	12,8	20	1,5	4,9	8,7	2,6	6,3
6000,1–7000,0	8,2	5,2	1,7	14,3	21	1,5	6,0	9,6	2,8	6,4
8000,1–9000,0	8,1	5,0	1,6	15,3	22	1,4	6,1	9,3	2,8	6,5
10000,1–11000,0	7,7	6,1	1,7	16,9	21	1,6	7,7	10,4	2,9	5,9
понад 12000,0	6,9	6,7	1,7	16,8	21	1,2	8,7	11,0	2,6	5,2
нижче середнього рівня загальних доходів (5616 грн)	8,1	4,1	1,3	11,8	19	1,4	4,5	8,3	2,5	6,2
нижче медіанного рівня загальних доходів (4955 грн)	8,1	4,0	1,3	11,6	19	1,4	4,3	8,1	2,5	6,2
нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (1902 грн)	7,3	2,0	0,7	6,4	17	1,4	2,2	5,2	1,8	5,8
нижче фактичного прожиткового мінімуму (3661 грн)	8,1	3,4	1,2	10,4	17	1,4	3,6	7,4	2,3	6,2

Таким чином зростання доходів громадян є вагомим фактором збільшення споживання продукції. Також це потребує інтенсифікації розвитку галузі тваринництва. Механізм адресної продовольчої допомоги – один з найбільш ефективних у забезпеченні продовольчої безпеки – приклад США. Країна, яка бажає застосовувати даний механізм, повинна усвідомити необхідність значних бюджетних асигнувань на тлі чіткого розуміння портрету потенційних реципієнтів та зрозумілих алгоритмів впровадження.

Крім соціального ефекту дана програма є ефективним інструментом підтримки аграрного сектору, фактично субсидується гарантований додатковий попит. Цікавий досвід організації програм адресної допомоги через приватні

благодійні фонди із залученням торгівельних мереж та аграрних виробників. Даний механізм є більш гнучким та менш забюрократизованим ніж державний. В той же час, при успішній апробації, можливе лобювання прямого субсидування фонду з боку державного бюджету.

Література:

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України за 2018 рік / за ред. О. М. Прокопенко. Київ: Держстат, 2019. 59 с.
2. Варченко О. М., Артимонова І. В., Копитець Н. Г. Організаційно-економічні засади формування попиту на ринку м'ясної продукції в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 2. С. 166–172.
3. Варченко О. М., Свиноус І. В., Липкань О. В. Особливості формування попиту на продовольство в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 1 (187). С. 50–61.
4. Власенко І. Г., Власенко В. В., Лоянич Г. С. Стан виробництва і споживання м'яса в Україні. *Товари і ринки*. 2016. № 2. С. 21–31.
5. Гончарук І. В. Роль сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських територій Вінницької області. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 8. С. 56–67.
6. Дієсперов В. С. Скотарство як найбільш проблемна галузь тваринництва. *Економіка АПК*. 2016. № 2. С. 38–45.
7. Карп'як М. О. Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні в умовах євроінтеграції: зовнішньоекономічні аспекти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 3. С. 18–21.
8. Кернасюк Ю. Ринок м'яса: основні тренди. *Агробізнес сьогодні*. 2018. Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniyi-hektar/item/11153-gynok-miasa-osnovnitrendy.html>
9. Ляховська О. В. Основні тенденції зовнішньої торгівлі України м'ясом та м'ясними продуктами. *Агросвіт*. 2020. № 4. С. 70–75.
10. Мудрак Р. П., Музика Б. Б. Споживання м'яса та м'ясопродуктів в Україні: сучасний стан і перспективи. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 3–4. С. 25–28.
11. Салькова І. Ю., Фуштей Л. Л. Теоретичні основи та можливості розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 226–230.
12. Сегеда С. А. Аграрно-продовольче забезпечення населення України. *Економіка АПК*. 2017. № 10. С. 40–48.
13. Сегеда С. А. Характеристика споживання продовольства в Україні та основні фактори впливу на його рівень. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 2 (2). С. 197–201.

References:

1. Balances and consumption of basic foodstuffs by the population of Ukraine in 2018 / ed. OM Prokopenko. Kyiv: State Statistics Service, 2019. 59 p. (in Ukrainian).
2. Varchenko, O. M., Artimonova, I. V., Kopytets, N. G. (2018). Organizational-economic principles of demand formation in the meat market in Ukraine. *Sustainable economic development*, 2018, no. 2, pp.166–172. (in Ukrainian).
3. Varchenko, O. M., Svinous, I. V., Lipkan, O. V. (2017). Features of formation demand for food in modern conditions. *Current problems of the economy*, 2017, no. 1 (187), pp. 50–61. (in Ukrainian).
4. Vlasenko, I. G., Vlasenko, V. V., Loyanich, G. S. (2016). State of production and meat consumption in Ukraine. *Goods and markets*, 2016, no. 2. pp. 21–31. (in Ukrainian).
5. Goncharuk, I. V. (2017). The role of agricultural cooperatives in providing sustainable development of rural areas of Vinnytsia region. *Economy, finance, management: current issues of science and practice*, 2017, no. 8, pp. 56–67. (in Ukrainian).
6. Diesperov, V. S. (2016). Livestock as the most problematic branch of animal husbandry. *Economics of agro-industrial complex*, 2016, no. 2, pp. 38–45. (in Ukrainian).
7. Karpyak, M. O. (2018). The market of meat and meat products in Ukraine in the conditions. European integration: foreign economic aspects. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 2018, iss. 3, pp. 18–21. (in Ukrainian).
8. Kernasyuk, Y. (2018). Meat market: main trends. Agribusiness today. 2018. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/11153-rynok-miasa-osnovnitrendy.html>
9. Lyakhovska, O. V. (2020). The main trends in Ukraine's foreign trade in meat and meat products. *Agrosvit*, 2020, no. 4, pp. 70–75. (in Ukrainian).
10. Mudrak, R. P., Muzyka, B. B. (2015). Consumption of meat and meat products in Ukraine: current state and prospects. *Economic Journal-XXI*, 2015, no. 3–4, pp. 25–28. (in Ukrainian).
11. Salkova, I. Yu., Fushtei, L. L. (2018). Theoretical bases and possibilities of development of meat product subcomplex of Ukraine. *Global and national economic problems*, 2018, iss. 22, pp. 226–230. (in Ukrainian).
12. Segeda, S. A. (2017). Agrarian and food security of the population of Ukraine. *Economics of agro-industrial complex*, 2017, no. 10, pp. 40–48. (in Ukrainian).
13. Segeda, S. A. (2015). Characteristics of food consumption in Ukraine and the main factors influencing its level. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic sciences*, 2015., no. 2 (2), pp. 197–201. (in Ukrainian).

Annotation

Sokolyuk S. Yu., Zharun E. V., Koroteev N. A., Tupchiy O. S., Sokolyuk K. Yu.
Measures to encourage internal pork consumption in Ukraine

The article analyzes the current state of consumption of meat and meat products in Ukraine, identifies the main changes in demand and supply of meat. The volumes of production and consumption of meat and meat products per capita in Ukraine were studied; the presence and density of the relationship between supply and demand of meat in general and by species were identified. Four basic theses are proposed, which can be voiced in the context of consideration of possible measures to stimulate domestic meat consumption in Ukraine.

Among the important factors of society's activity is the provision of its wholesome food. Meat is one of the most important foods in human nutrition. It is the main source of essential animal protein for the human body.

Accordingly, the development of man and the structural components of his resource potential is largely determined by the level of consumption of meat and meat products in accordance with the needs of the body according to scientifically sound standards, rational species structure, range. The volumes of consumption of meat and meat products per capita in Ukraine are analyzed, to identify the presence and density of the relationship between supply and demand of meat in general and by species, to determine the variation of the result from the factors influencing it.

Moderate price increases allowed the domestic market to absorb more domestic and imported pork. On the other hand, the most active supply of this type of meat to some extent restrained the rise in price of pork for the final consumer. At the same time, this reaffirmed the thesis that Ukrainians are willing to increase the amount of pork in the diet if possible, and the forecasts of experts of the relevant ministry give hope for relatively stable demand for this type of meat in 2022.

The level of change in the consumption of meat and meat products is most influenced by the size of the average monthly wage, production and imports. Thus, the growth of citizens' incomes is an important factor in increasing product consumption. It also needs to intensify the development of the livestock industry. The targeted food aid mechanism is one of the most effective in ensuring food security – the example of the United States. A country wishing to apply this mechanism should be aware of the need for significant budget allocations against the background of a clear understanding of the portrait of potential recipients and clear implementation algorithms. In addition to the social effect, this program is an effective tool to support the agricultural sector, in fact, subsidized guaranteed additional demand.

Key words: *meat consumption, meat production and meat products, meat market, food security, stimulating the internal consumption of meat.*